

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Соціально-гуманітарний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету

_____ Оксана ГОМОТЮК
« ____ » _____ 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В. о. проректора з _____ науково-
педагогічної роботи
_____ Віктор ОСТРОВЕРХОВ
« ____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни «Сучасна українська літературна мова
(Морфеміка і словотвір)»

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність – 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями
014.02 (мова і література) (польська),
014.01 (мова і література) (українська))

Освітньо-професійна програма – «Середня освіта. Польська мова та
література, українська мова та література»

Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практ.	ІРС	Тренінг, КПІЗ	СРС	Разом	Залік (сем.)
Денна	II	III	28	14	3	4	101	150	III
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Тернопіль – ЗУНУ
2023

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Середня освіта. Польська мова та література, українська мова та література» галузі знань 01 «Освіта / Педагогіка» спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями 014.02 (мова і література) (польська), 014.01 (мова і література) (українська)), затвердженої Вченою радою ЗУНУ (Протокол № 9 від 15 червня 2022 року)

Робочу програму склала к. філол. наук, доцент кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності Наталія Ліщинська.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності, протокол № 1 від 28 серпня 2023 року

Завідувач кафедри к. іст. наук, доцент

Ірина НЕДОШИТКО

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями 014.02 (мова і література) (польська), 014.01 (мова і література) (українська)), протокол № 1 від 30 серпня 2023 року

Голова групи забезпечення спеціальності
д. пед. наук, професор

Юрій ЩЕРБЯК

Гарант освітньо-професійної програми
«Середня освіта. Польська мова та література,
українська мова та література»
д. пед. наук, професор

Юрій ЩЕРБЯК

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)»

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)»

Навчальна дисципліна «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Статус дисципліни обов'язкова дисципліна циклу загальної підготовки
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями 014.02 (мова і література) (польська), 014.01 (мова і література) (українська))	Рік підготовки <i>Денна – II</i> Семестр: <i>Денна – III</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти бакалавр	Лекції <i>Денна – 28 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 14 год.</i>
Загальна кількість годин – 150	Освітньо-професійна програма «Середня освіта. Польська мова та література, українська мова та література»	Самостійна робота <i>Денна – 101 год.,</i> <i>Тренінг, КПЗ – 4 год.</i> Індивідуальна робота – 3 год.
Тижневих годин – 10,7 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфеміка і словотвір)»

2.1. Мета вивчення дисципліни

«Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)» – обов'язкова навчальна дисципліна циклу професійної підготовки, що вивчає морфемну будову лексичних одиниць сучасної української літературної мови та способи їх творення. Особлива увага звертається на класифікацію морфем сучасної української мови, особливості кожного виду морфем, морфемну будову слова; основні поняття та одиниці словотвору, морфонологічні процеси при словотворенні, морфемні та неморфемні способи словотворення, способи творення різних частин мови, морфемний аналіз слова.

Метою курсу є формування необхідних теоретичних і практичних знань із морфеміки та словотвору; засвоєння словотвірних норм сучасної української літературної мови, підвищення рівня грамотності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Завдання вивчення дисципліни полягають у засвоєнні ключових понять морфеміки і словотвору; аналізі морфемної структури лексичних одиниць сучасної української мови; набутті навичок застосування прийомів і методів морфемного та словотвірного аналізу мовних одиниць; підготовці здобувачів освіти до виконання лінгводидактичних та дослідницьких завдань.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування яких забезпечує вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)» формує такі загальні та професійні компетентності:

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;
- здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, розмаїття і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження;
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді,
- спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.
- здатність вчитися й опановувати сучасні знання;

- здатність застосовувати здобуті знання у практичній професійній діяльності;
- здатність до використання предметних знань в освітньому процесі;
- здатність до інтеграції предметних знань із різних освітніх галузей;
- здатність ефективно й компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі філології, професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, літературознавства, перекладознавства, прикладної лінгвістики, літературної критики тощо;
- здатність розуміти роль лінгвістики у формуванні сучасної наукової картини світу; мати чітке уявлення про походження мови, принципи і механізми її функціонування й розвитку, системний і антропоцентричний підходи в мовознавстві; усвідомлення ролі мови в житті соціуму; уміння розвивати в учнів необхідні лінгвістичні компетентності;
- здатність розвивати мовно-комунікативну компетентність учнів.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення курсу «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)» є знання зі шкільного курсу української мови, а також із лексикології, фразеології, лексикографії та фонетики сучасної української літературної мови, вступу до мовознавства.

У свою чергу, знання морфеміки та словотвору є основою для вивчення морфології сучасної української літературної мови.

2.5. Результати навчання

Опанувавши навчальну дисципліну «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка та словотвір)», здобувач повинен:

- здійснювати професійну діяльність державною та іноземною мовою усно та письмово;
- розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних інноваційних методів; знати систему мови, аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють; володіти нормами літературної мови й уміти їх застосовувати у практичній діяльності; характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію; знати загальні властивості літератури як мистецтва слова; інтерпретувати твори української, польської та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку та місце в літературному процесі; знати історію мов і літератур, що вивчаються, уміти застосовувати ці знання у професійній діяльності; здійснювати лінгвістичний та літературознавчий аналізи текстів різних стилів і жанрів; володіти навичками участі в

наукових та / або прикладних дослідженнях у галузі філології;
застосовувати у професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні;

- застосовувати ефективні моделі міжособистісної комунікації як у професійній діяльності, так і поза її межами;
- застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей в освітньому середовищі.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфеміка і словотвір)»

Змістовий модуль 1. МОРФЕМІКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема 1. ПОНЯТТЯ ПРО МОРФЕМІКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

1. Морфеміка як рівень мовної системи та розділ мовознавства.
2. Морфема як мінімальна двопланова одиниця мови. Види морфем. Нульова морфема.
3. Поняття асемантеми (інтерфікса). Типи інтерфіксів.
4. Морфема, морф і аломорф. Варіанти і варіації морфем.

Тема 2. СЕМАНТИКА МОРФЕМ

1. Поняття про семантику морфем.
2. Формально-семантичні відношення синонімії та антонімії між морфемами.
3. Формально-семантичні відношення омонімії та полісемії між морфемами.

Тема 3. СТРУКТУРНІ ТИПИ МОРФЕМ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

1. Корінь слова, його структурні, семантичні та функціональні властивості. Вільні та пов'язані корені.
2. Позиційні типи афіксів: префікси, суфікси, постфікси.
3. Афіксоїди.
4. Поняття флексії. Матеріально виражені та нульові флексії.

Тема 4. ТИПИ АФІКСІВ ЗА ФУНКЦІЮ І ВЖИВАННЯМ

1. Словотвірні та формотвірні афікси.
2. Функціональний статус суфіксів дієприкметників та дієприслівників. Афікси, що мають синкретичний функціональний характер.
3. Регулярні та нерегулярні афікси. Уніфікси.
4. Продуктивні та непродуктивні афікси. Питання про статус конфікса.

Тема 5. ОСНОВА СЛОВА

1. Поняття про основу слова.
2. Функціональні типи основ.
3. Семантичні типи основ.
4. Структурні типи основ.

Тема 6. МОРФЕМНА СТРУКТУРА СЛОВА

1. Поняття про морфемну структуру слова.
2. Морфемні моделі в сучасній українській мові.
3. Історичні зміни в морфемній структурі слова.
4. Ступені членування основ українських слів.
5. Морфемний аналіз слова.

Змістовий модуль 2. СЛОВОТВІР (ДЕРИВАТОЛОГІЯ) І МОРФОНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема 7. СЛОВОТВІР ЯК ГАЛУЗЬ МОВОЗНАВЧОЇ НАУКИ. ОСНОВНІ ПИТАННЯ СЛОВОТВОРУ

1. Поняття словотвору, його предмет, об'єкт і завдання.
2. Лексична деривація і формотворення.
3. Похідна і твірні основи. Словотвірна база і словотвірний формант.

Тема 8. ПОНЯТТЯ МОТИВАЦІЇ. ТИПИ МОТИВАЦІЙНИХ ВІДНОШЕНЬ У ДЕРИВАТОЛОГІЇ

1. Лінгвістичний зміст поняття «мотивація».
2. Безпосередня та опосередкована мотивація.
3. Бінарна й одинарна мотивація.
4. Пряма, переносна і периферійна мотивація.
5. Словотвірне значення.

Тема 9. ОДИНИЦІ ДЕРИВАТОЛОГІЇ

1. Словотвірна пара. Словотвірний ланцюг.
2. Словотвірне гніздо.
3. Словотвірна парадигма.
4. Словотвірний тип.
5. Словотвірна категорія.

Тема 10. МОРФОНОЛОГІЯ І МОРФОНОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ ПРИ СЛОВОТВОРЕННІ

1. Морфонологія і поняття морфонеми.
2. Морфонологічні процеси при словотворенні: альтернації, інтерфіксація, усичення, зміна акцентуації.
3. Питання про субморфи.
4. Види альтернацій при словотворенні.
5. Поняття морфонологічної моделі. Альтернаційні, інтерфіксальні, інтерференційні, усичені, акцентно-дериваційні, комбіновані морфонологічні моделі.
6. Наголос у процесі словотворення. Поняття акцентно-дериваційного типу.

Тема 11. МОРФЕМНІ СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ

1. Поняття «спосіб словотворення».
2. Типи способів словотворення.
3. Морфемні способи словотворення.
 - 3.1. Афіксальні способи словотворення.
 - 3.2. Складання та його різновиди.
 - 3.3. Способи, що комбінують афіксацію і складання.

Тема 12. НЕМОРФЕМНІ СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ

1. Поняття про не морфемний спосіб словотворення. Морфолого-синтаксичний словотвір.
 - 1.1. Субстантивація.
 - 1.2. Ад'єктивація.
 - 1.3. Прономіналізація.
 - 1.4. Адвербіалізація.
2. Лексико-синтаксичний спосіб словотворення.
3. Лексико-семантичний спосіб словотворення.
4. Словотвірний аналіз.

Тема 13. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ І ПРИКМЕТНИКІВ

1. Способи творення іменників
 - 1.2. Суфіксальний словотвір іменників.
 - 1.3. Нуль-суфіксальний словотвір іменників.
 - 1.4. Префіксальний словотвір іменників.
 - 1.5. Префіксально-суфіксальний (конфіксальний) словотвір іменників.
 - 1.6. Складання та складання, комбіноване із суфіксацією.
 - 1.7. Абревіація і субстантивація.
2. Способи творення прикметників.
 - 2.1. Суфіксальний словотвір прикметників.
 - 2.2. Нуль-суфіксальний словотвір прикметників.
 - 2.3. Префіксальний словотвір прикметників.
 - 2.4. Конфіксальний (префіксально-суфіксальний) словотвір прикметників.
 - 2.5. Складання і зрощення як способи прикметникової деривації.

Тема 14. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ДІЄСЛІВ, ПРИСЛІВНИКІВ, ЗАЙМЕННИКОВИХ СЛІВ І ЧИСЛІВНИКІВ

1. Способи творення дієслів.
 - 1.1. Дериваційні зв'язки та способи творення дієслів.
 - 1.2. Суфіксальний словотвір дієслів.
 - 1.3. Префіксальний і постфіксальний словотвір дієслів.
 - 1.4. Конфіксальний словотвір дієслів і складання.
2. Способи творення прислівників.
3. Способи творення займенникових слів.
4. Способи творення числівників

4. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ

«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфеміка і словотвір)»

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	Самост. робота	Інд. робота	Тренінг, КПЗ	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1 МОРФЕМІКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ						
Тема 1. Поняття про морфеміку сучасної української мови	2	2	7	2	2	Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 2. Семантика морфем	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 3. Структурні типи морфем у сучасній українській літературній мові	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 4. Типи афіксів за функцією вживання	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 5. Основа слова	2		8			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 6. Морфемна структура слова.	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Змістовий модуль 2 СЛОВОТВІР (ДЕРИВАТОЛОГІЯ) І МОРФОНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ						
Тема 7. Словотвір як лінгвістична галузь. Основні поняття словотвору	2	2	7	1	2	Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 8. Поняття мотивації. Типи мотиваційних відношень у дериватології	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 9. Одиниці дериватології	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 10. Морфонологія і морфонологічні процеси при словотворенні	2		7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 11. Морфемні способи словотворення	2	2	7			Усне опитування, практичні

						завдання, тести
Тема 12. Неморфемні способи словотворення. Словотвірний аналіз	2	2	7			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 13. Способи творення іменників і прикметників	2		8			Усне опитування, практичні завдання, тести
Тема 14. Способи творення дієслів, прислівників, займенникових частин і числівників	2		8			Усне опитування, практичні завдання, тести
Разом	28	14	101	3	4	

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. МОРФЕМІКА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема 1. ПОНЯТТЯ ПРО МОРФЕМІКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Питання для обговорення

1. Морфеміка як рівень мовної системи та розділ мовознавства.
2. Морфема як мінімальна двопланова одиниця мови. Види морфем. Нульова морфема.
3. Поняття асемантеми (інтерфікса). Типи інтерфіксів.
4. Морфема, морф і аломорф. Варіанти і варіації морфем.
5. Семантика морфем. Формально-семантичні відношення синонімії, антонімії, омонімії та полісемії між морфемами.

Тема 2. СТРУКТУРНІ ТИПИ МОРФЕМ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Питання для обговорення

1. Корінь слова, його структурні, семантичні та функціональні властивості. Вільні та пов'язані корені.
2. Позиційні типи афіксів: префікси, суфікси, постфікси (**Самостійне опрацювання**).
3. Афіксоїди.
4. Поняття флексії. Матеріально виражені та нульові флексії (**Самостійне опрацювання**).

Тема 3. ТИПИ АФІКСІВ ЗА ФУНКЦІЄЮ І ВЖИВАННЯМ

Питання для обговорення

1. Слововірні та формотвірні афікси (**Самостійне опрацювання**).
2. Функціональний статус суфіксів дієприкметників та дієприслівників. Афікси, що мають синкретичний функціональний характер (**Самостійне опрацювання**).
3. Регулярні та нерегулярні афікси. Уніфікси.
4. Продуктивні та непродуктивні афікси (**Самостійне опрацювання**). Питання про статус конфікса.

Тема 4. ОСНОВА СЛОВА. МОРФЕМНИЙ АНАЛІЗ СЛОВА

Питання для обговорення

1. Поняття про основу слова.
2. Функціональні типи основ (**Самостійне опрацювання**).
3. Семантичні та структурні типи основ.
4. Ступені членування основ українських слів.
5. Морфемний аналіз слова.

Змістовий модуль 2. СЛОВОТВІР (ДЕРИВАТОЛОГІЯ) І МОРФОНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема 5. СЛОВОТВІР ЯК ГАЛУЗЬ МОВОЗНАВЧОЇ НАУКИ. ОСНОВНІ ПИТАННЯ СЛОВОТВОРУ

Питання для обговорення

1. Поняття словотвору, його предмет, об'єкт і завдання.
2. Лексична деривація і формотворення.
3. Похідна і твірна основи.
4. Словотвірна база і словотвірний формант.

Тема 6. ОДИНИЦІ ДЕРИВАТОЛОГІЇ

Питання для обговорення

1. Словотвірна пара. Словотвірний ланцюг.
2. Словотвірне гніздо.
3. Словотвірна парадигма.
4. Словотвірний тип.
5. Словотвірна категорія.

Тема 7. СПОСОБИ СЛОВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Питання для обговорення

1. Типи способів словотворення (**Самостійне опрацювання**).
2. Морфемні способи словотворення.
 - 2.1. Афіксальні способи словотворення.
 - 2.2. Складання та його різновиди.
 - 2.3. Способи, що комбінують афіксацію і складання.
3. Поняття про неморфемний спосіб словотворення. Морфолого-синтаксичний словотвір.
 - 3.1. Субстантивіація.
 - 3.2. Ад'єктивіація.
 - 3.3. Проніміналізація.
 - 3.4. Адвербіалізація.
4. Лексико-синтаксичний спосіб словотворення.
5. Лексико-семантичний спосіб словотворення.
6. Словотвірний аналіз.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Самостійна робота як одна із форм засвоєння навчального матеріалу у вільний від обов'язкових занять час і без участі викладача передбачає особистісно-орієнтовану організацію самоосвіти студента. Організація самостійної роботи вимагає особливої уваги, бо частина питань із кожної теми виноситься на самостійне опрацювання, а матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, входить до екзаменаційних завдань.

Самостійна робота забезпечується необхідними навчально-методичними засобами (у тому числі конспектами лекцій, навчально-методичними розробками для самостійного вивчення дисципліни, періодичними виданнями). Студенти мають можливість самостійно опрацьовувати навчальний матеріал у бібліотеці, навчальних кабінетах і комп'ютерних класах із доступом до мережі Інтернет, а також у домашніх умовах (при отриманні відповідного пакету навчально-методичної літератури).

№ з/п	Тематика
1.	Типи інтерфіксів.
2.	Позиційні типи афіксів: префікси, суфікси, постфікси.
3.	Поняття флексії. Матеріально виражені та нульові флексії.
4.	Словотвірні та формотвірні афікси.
5.	Продуктивні та непродуктивні афікси.
6.	Функціональні типи основ.
7.	Типи способів словотворення.
8.	Суфіксальний спосіб творення іменників.
9.	Префіксальний словотвір іменників.
10.	Префіксально-суфіксальний спосіб творення іменників.
11.	Суфіксальний словотвір прикметників.
12.	Префіксальний словотвір прикметників.
13.	Нуль-суфіксальний словотвір прикметників.
14.	Суфіксальний словотвір дієслів.
15.	Префіксальний і постфіксальний спосіб творення дієслів.

7. ТРЕНІНГ ТА КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

7.1. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГУ

Тренінг (training) – це активний метод отримання нових знань, набуття корисних умінь і навичок з метою ефективного їх використання при виконанні професійних завдань.

Тренінг дає можливість здобувачеві освіти ще під час навчання набути певного досвіду виконання складних, нестандартних завдань, що сприяє формуванню гнучкого мислення, кращому пристосуванню до умов праці.

Порядок проведення тренінгу

Тема тренінгу: Складання словотвірних моделей слів

Мета: навчитися складати словотвірні моделі слів; визначити, які з цих моделей є найбільш поширеними та продуктивними; з'ясувати, які способи словотворення переважають у сучасній українській літературній мові; формувати гнучкість мислення, вчитися застосовувати творчий підхід до вирішення поставлених завдань.

Хід проведення тренінгового заняття

1. Вступна частина

Повідомлення теми, мети, завдань тренінгу.

2. Організаційна частина

- Вступне слово викладача.
- Опрацювання теоретичного матеріалу про способи словотворення та словотвірні моделі у сучасній дериватології.

3. Практична частина

- **Робота в групах.** Для виконання практичної частини здобувачі освіти діляться на групи (по 3-5 осіб). Кожна група отримує схеми умовних позначень і картки із завданням визначити спосіб словотворення поданих слів, зобразити їх словотвірну модель. Учасники кожної групи робить власні висновки, які презентують усім присутнім.

- **Колективна робота.** У другій частині тренінгу відбувається колективне обговорення доповідей. Студенти роблять висновки про словотвірні моделі сучасної української мови, визначають, які з них є найбільш поширеними та продуктивними.

- **Індивідуальна робота.** На останньому етапі проведення тренінгу кожен студент отримує індивідуальні завдання знайти в тексті слова, утворені за найбільш продуктивними словотвірними моделями; визначити їх морфемний склад і спосіб словотворення.

4. Підбиття підсумків
– Спільне обговорення результатів роботи.

1.2. КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАНЯТТЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА (Морфеміка і словотвір)»

Комплексне практичне індивідуальне завдання з курсу «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)» має форму практичного завдання, виконання якого потребує цілеспрямованого опанування змісту дисципліни, формування навичок застосування набутих знань, комунікативної грамотності майбутнього фахівця-словесника.

Виконання КПЗ – важлива та обов’язкова складова курсу, один із його обов’язкових залікових кредитів. Це вид позааудиторної роботи студентів, який виконуються ними самостійно у процесі вивчення програмового матеріалу.

КПЗ складається з низки дидактично умотивованих евристично-дослідницьких етапів, які покликанні сформувані у студента цілісне уявлення про роботу з діловими паперами в установах, організація, фірмах, на підприємствах із застосуванням комп’ютерних технологій.

Метою КПЗ є оволодіння навичками самостійного вивчення програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, стимулювання творчості студентів і закладання підвалин для їх подальшої науково-дослідної роботи.

Для виконання КПЗ потрібно виконати такі *завдання*:

- опрацювати наукові джерела курсу;
- оформити у встановлені терміни письмовий звіт із дотриманням відповідних вимог;
- виголосити у формі наукової доповіді головні положення дослідження, ілюструючи їх засобами мультимедійної презентації чи іншого унаочнення;
- відповісти на запитання присутніх.

1.2.1. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КПЗ

Параметри контролю	Рейтингова шкала оцінювання			
	90-100 “відмінно”	75-89 “добре”	60-74 “задовільно”	До 60 “незадовільно”
Відповідність змісту матеріалу темі	Відповідає повністю	Відповідає частково	Відповідає тільки в головних положеннях	Не відповідає
Самостійність викладу матеріалу	Самостійний виклад матеріалу	Самостійний виклад, відсутні оригінальні висновки	Несамостійний виклад	Несамостійний виклад, реферативний підхід
Логічність та	Логічний	Логічний виклад,	Частково логічний	Відсутність

послідовність викладу матеріалу	послідовний виклад	відсутня методологічна вмотивованість	виклад, відсутність методологічної вмотивованості	логічності та наукового типу мовно-мисленнєвих операцій
Використання нових літературних джерел	Використовуються достатньо	Частково використовуються	Не використовуються	Використовуються випадкові та застарілі джерела
Відповідність КППЗ вимогам щодо оформлення	Відповідає	Відповідає, є окремі помилки в оформленні бібліографічних джерел	Частково відповідає, є суттєві помилки в оформленні бібліографічних джерел	Не відповідає, є грубі помилки в технічному, мовному та бібліографічному оформленні звіту
Використання мультимедійного або наочного матеріалу	Використовується доцільно та технологічно грамотно	Використовується частково або з окремими технічними і/чи методичними помилками	Характер та послідовність презентації не відповідає змісту доповіді, що утруднює сприйняття новизни дослідження та наукових висновків виконаного завдання	Не використовується

1.2.2. ГРАФІК ВИКОНАННЯ ЗАВДАННЯ ТА ПОДАННЯ ЗВІТУ ПРО ВИКОНАННЯ КППЗ

Письмовий звіт із КППЗ студент повинен виконати і здати на кафедру за п'ять днів до проведення залікового модуля № 3, що є підставою для допуску його до складання цього модуля.

Захист КППЗ відбувається у встановлені терміни відповідно до робочого плану курсу, графіку навчального процесу в університеті й затвердженого графіку модульного контролю.

1.2.3. ТЕМАТИКА ТА ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КППЗ ІЗ КУРСУ «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)»

Виконання КППЗ із дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)» передбачає декілька етапів.

На початку роботи студент обирає тему дослідження й опрацьовує відповідну літературу, збирає мовний матеріал для аналізу.

Наступним етапом є написання тексту роботи, його оформлення, підготовка доповіді та презентаційних матеріалів.

Письмовий звіт КППЗ подається у вигляді зброшурованого тексту, який не містить **плагіату**, розміщується на білих аркушах паперу А4; шрифт Times New Roman, кегль 14, міжрядковий інтервал 1,5; береги: лівий – 3 см, правий – 1 см, верхній та нижній – 2 см; абзацний відступ 1 см.

Орієнтовна структура КППЗ:

- Титульний аркуш.
- Основна частина.
- Висновки.
- Список використаної літератури.

1.2.4. ТЕМАТИКА КОМПЛЕКСНОГО ПРАКТИЧНОГО ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Колоквіум «Характеристика морфемних словників»

На першому етапі студенти готують відповіді на такі теоретичні питання:

1. Типи морфемних словників.
2. Мета та завдання морфемних словників залежно від типу.
3. Принципи укладання морфемних словників різних типів, їх структура.
4. Реєстр словників, будова словникових статей.

На другому етапі кожен готує одне із запропонованих практичних завдань:

1. З'ясувати, як подано омонімію та багатофункціональність афіксів у «Словнику українських морфем» (Л. Полюга). Приклади виписати й пояснити.
2. Зі «Словника українських морфем» (Л. Полюга) виписати 5 кореневих морфеми, які мають по чотири і більше аломорфів.
3. Зі «Словника українських морфем» (Л. Полюга) та видання «Морфемний аналіз: Словник-довідник» (І. Яценко) виписати 10 слів, які мають різне морфемне членування. Пояснить, чим зумовлена розбіжність у трактуванні морфемної будови тих самих слів.
4. Із «Кореневого гніздового словника» (Є. Карпіловська) виписати по два приклади іменникової, дієслівної, прикметникової та мішаної кореневої омонімії (омографії).

8. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ТА МЕТОДИ ДЕМОНСТРУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка і словотвір)» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації;
- ректорська контрольна робота;
- залік.

Види роботи студента:

1. Робота на практичних заняттях

- участь в обговоренні питань;
- презентаційні виступи на заняттях;
- активна участь у дискусіях;
- розв'язання тестових завдань.

2. Самостійна робота:

- робота з джерелами;
- презентація результатів самостійної роботи;
- виконання комплексного практичного індивідуального завдання.

3. Контрольні зрізи (написання модульної роботи).

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються чіткі терміни. Якщо здобувач освіти не з'явився у визначений час через поважну причину (наприклад, у зв'язку з хворобою) він має право скласти модуль в інший час із дозволу керівництва факультету.

У разі отримання негативної оцінки за виконання модульної контрольної роботи, її потрібно перескласти до дати проведення наступного модуля.

Політика щодо академічної доброчесності. Використання друкованих та електронних джерел інформації під час написання модульних контрольних робіт і при складанні заліку заборонено.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Через об'єктивні причини (воєнний стан, карантин,

стан здоров'я здобувача освіти, участь у міжнародних програмах студентського обміну) навчання може відбуватися в онлайнівій формі за погодженням із керівником курсу та з дозволу керівництва факультету.

9. КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Сучасна українська літературна мова (Морфеміка та словотвір)» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30%	40%	30%
1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 7 тем по 5 балів – мах 35 балів. 2. Письмова робота – мах 65 балів.	1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 7 тем по 5 балів – мах 35 балів. 2. Письмова робота – мах 65 балів.	1. Участь у тренінгах – мах 20 балів. 2. Підготовка КППЗ – мах 40 балів. 3. Захист КППЗ – мах 40 балів.

Шкала оцінювання:

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	залік
90-100	зараховано
89-70	
60-69	
26-59	не зараховано
1-25	

10. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

№	Найменування	Номер теми
1.	Ноутбук	1-14
2.	Пакет роздаткових матеріалів	1-14
3.	Електронний курс на платформі СДН "Moodle"	1-14

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Підручники, посібники, матеріали періодичних видань

1. Білоус М., Кузьма І. Морфеміка й дериватологія сучасної української літературної мови: практикум. Львів, 2014. 157 с.
2. Бойко В. М. Граматика української мови : Морфеміка. Словотвір. Морфологія : навч. пос. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 240 с.
3. Бортун К., Важеніна О. Сучасна українська мова: морфеміка. Словотвір: Матеріали для самостійної роботи студентів. Практикум. Вінниця: Донецький національний університет імені Василя Стуса. 2019. 80 с.
4. Вовченко Г. Морфеміка і словотвір сучасної української літературної мови. Практикум. Ужгород, 2016. 59 с.
5. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. Київ : Вища школа, 1999. 207 с.
6. Горпинич В. О. Українська словотвірна дериватологія : Навч. посібн. В. О. Горпинич. Дніпропетровськ : Б.в., 1998. 189 с.
7. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови. Київ, 1998.
8. Клименко Н.Ф., Карпіловська Є.А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. Київ, 1998.
9. Ковалик І. І. «Словотвірний» чи «словотворчий» // Ковалик І. І. Вчення про словотвір. Вибрані праці. Івано-Франківськ, Львів, 2007. Ч.І. С. 358-359.
10. Ковалик І. І. Дериватологія (словотвір) як самостійна лінгвістична дисципліна та її місце у системі науки про мову // Ковалик І.І. Вчення про словотвір. Вибрані праці. Івано-Франківськ. Львів, 2007. Ч.І. С.170-236.
11. Ковалик І. І. Основні проблеми вчення про словотвір // Ковалик І. І. Вчення про словотвір. Вибрані праці. Івано-Франківськ, Львів, 2007. Ч.І. С.236-261.
12. Ковалик І. І. Питання словотворчої омонімії і синонімії у сфері іменників слов'янських мов // Ковалик І. І. Вчення про словотвір. Вибрані праці. Івано-Франківськ, Львів, 2007. Ч.І. С. 288-314.
13. Ковалик І. І. Про морфемі (морфи) у сфері мови і мовлення // Ковалик І. І. Питання українського і слов'янського мовознавства. Вибрані праці. Івано-Франківськ, Львів, 2008. Ч. II. С. 156-171.
14. Ковалик І.І. Про корінь слова та його роль у словотворенні // Ковалик І. І. Вчення про словотвір. Вибрані праці. Івано-Франківськ, Львів, 2007. Ч.І. С. 320-326.
15. Костусьяк Н. М. Морфеміка, словотвір, морфологія української мови : методичні рекомендації. Луцьк : Надстир'я. 2022. 80 с.
16. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Підручник. 2-е видання, доповнене. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 328 с.

17. Пономаренко С. Сучасна українська мова : Морфеміка. Дериwатологія. Морфонологія : Навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 300 с.
18. Соколова С.О. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові. Київ, 2003.
19. Стефурак Р. І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Навчальний посібник. Івано-Франківськ, 2008.
20. Сучасна українська літературна мова : підручник / За ред. проф. А. П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1997. – 493 с.
21. Сучасна українська літературна мова : підручник / За ред. проф. М. Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2000. 430 с.
22. Сучасна українська літературна мова: Посібник для студентів філол. спеціальностей. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 299 с.

Словники

1. Вакарюк Л. О., Панцьо С. Є. Український словотвір у термінах. Словник-довідник. Тернопіль : Джура, 2007. 260 с.
2. Ганич В. О., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
3. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Либідь, 2001. 224 с.
4. Карпіловська Є. А. Кореневий гніздовий словник української мови : гнізда слів з вершинами – омографічними коренями. Київ : Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2002. 912 с.
5. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. та ін.. Словник афіксальних морфем української мови / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, В. С. Карпіловський, Т. І. Недозим. Київ : УкрНДІПСК, 1998. 434 с.
6. Полюга Л. М. Словник українських морфем. Львів : Світ, 2001. 448 с.
7. Українська мова. Енциклопедія / [Редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Павлюк та ін.]. Київ : Укр. енциклопедія, 2000. 752 с.
8. Яценко І. Т. Морфемний аналіз: словник-довідник : у 2 т. / Ред. Н.Ф. Клименко. Київ : Вища школа, 1980. Т. 1. А–Н. 1980. 355 с.
9. Яценко І. Т. Морфемний аналіз: словник-довідник: у 2 т. Київ : Вища школа, 1981. – Т. 2. О–Я. 1981. 352 с.